

بر خلاف قانون اتفاق اشتباهه و فی الحقیقه مظلوم و اقلیم نشده بودند همین احساس که قلم در حبس هستند میبایهند و مخصوصاً صدیق حضرت یار سال این عنوان را نودند که باید این محبوسین را مبتغی نمانند بجهت اینکه از این محبوسین مردمانی هستند که بواسطه فرقه‌های فحش و عدم اطاعت اوامر دلبخواهی حکام در حبس متقی شده اند پس باید این گونه محبوسین را از حبس بیرون یاروند مگر آن کسانی که قانوناً مقصر میبایند.

آقای سید نظام الدین - مقصرین اینها را این که جانی میباشند یا نانی یا ساری یا غیره بعقیده بنده در دورۀ مشروطیت نباید بدون قانون و رسیدگی مرخص شوند.

آقا شیخ حسین - بدیهی است اشخاصی که می گویند در باب مقصرین تحقیقات بعمل بیاید مقصودشان این است که مردمان بی گناه هم در حبس هستند و همچنین اشخاصی که تأیید می نمایند مضمون دستخط مبارک را قصدشان این نیست که مقصرین را مرخص نمایند بلکه اصل مقصود این است که تحقیق نمایند مبدا اشخاصی که مقصر هستند بابتبانه آنها را مرخص نمایند.

وکیل الرعایا - مقصود این احد بهمان اندازه که بجای وزیر داخله نوشته اند مجری شود البته جز این موقع که اعلیحضرت تقدیر باره محدودی از مظلومین فرموده اند مقصود مقصد سید اعلیحضرت را بعمل آورده و هم باید که مال تشکر را از بنف این توجه ملوکانه بیجا پادشاه ولی باید طوری باشد آن اشخاصی که در واقع مقصر هستند مرخص نشوند.

حاج سید عبدالحسین شهشانی - در میان این مقصرین غیر از قاتل و جانی کسانی هستند که نیشود امروزه آنها را رها کرد و اگر این دستخط مبارک هم جاری نشود این هم صعب نیست برای اینکه حدی بی گناه هستند قلم باید با نهایت عصبه رسیدگی شود اشخاصی که باید محبوس باشد آنها را توقیف نموده و کسانی که باید اطلاق شوند آنها را نیز در این موقع آزادی و خلاص نمایند و خوب نیست در این باب دست رسیدگی شود و انجمن ولاچی نظارت کند.

رئیس - در این جوابی که از مجلس نوشته شده است تمام بنین ملاحظات را رعایت کرده ایم.

حسینقلی خان نواب - مضمون این دستخط مبارک نسبت برهه های اکتال مرحمت و نهایت است ولی خوب است در ضمن آن دستخط مبارک بحکم بنویسند که در تمام ولایات مقصرین را در حضور انجمن های ولایتی یا ایالتی و یا در محب وزارت عدلیه در تحت استنطاق در آورده اگر عدم تصدیق او ظاهر شد بروی مرخص شود و اگر موافق قانون و حکم مشب و ذررت عدلیه مقصر بود و معنی شد که خلاف قانون مشروطیت رفتار کرده البته باید او مرخص نشود بلکه بیجازات هم نباید برسد اگر این طور باشد ضرر ندارد.

آقای سید مهدی - عرض بنده هم همان است که آقای نواب اظهار داشتند.

رئیس - پس از این مذاکرات چنین معلوم می شود که در این جواب قید نظارت انجمن های ولایتی و ایالتی نبود.

سید علی میرزا - بنده همین قدر در این باب مرگرم هستم که هر متانکه مشروطه بر حسب قانون مجلس اعلیحضرت داده اند عرض میکنم بعضی

تخفیف در مجازات است که اگر ممکنه مجازاتی را معین کرده باشند اعلیحضرت حق دارد تخفیف بدهد یکی در باب مقصرین نسبت به بعضی اعلیحضرت است که منتظر درهفو و افساض از مجازات آنها هستند و این دستخط هم که صادر شده از راه شفقت و لطف است و خیلی صحیح است ولی می ترسم که طوری شود عده از اشرار و منسین از حبس به اشتباه خلاص شوند که موجب تولید اشکالات برای ملت بشود پس بعقیده بنده همان طور که آقای نواب گفتند بنظارت اعضاء انجمن ها بایست منصفه خلاص شوند.

حاج سید نصر الله - ناچارم که عرض خود را تکرار کنم این مطلب حق این مجلس است و این دستخط حکم استخلاص مظلومین است که بی گناه در حبس رفته اند مثل اینکه اگر مکاری مالش اندکی از راه منحرف میشد او را فوراً محبس میبردند مراد اعلیحضرت در اینجا معلوم است که

خلاصی بی گناهان است و هم چنین منظور و کلام هم همین است اگر آن طور که جناب نواب میگویند یا دیگران هم چیزی بنظرشان می آید بگویند و اینکه گفته شد بنظر انجمن بایست منصفه باشد یعنی ندارد و مقرر شود که در ولایات یک هیئتی منصفه برای رسیدگی این مطلب معین شود فما باید خیلی از این مراسم توجه اعلیحضرت متشکر باشیم و قدر این الطاف را بدانیم.

رئیس - حالا در همان جواب که نوشته شده است قید میشود که بنظر انجمن بایست منصفه رسیدگی شود و آن لایحه که از طرف تمام انجمن های طهران بنوسط انجمن فاسطیه بمجلس تقدیم شده بود و بر پروز مذاکره شده قرار شد که لایحه هم از طرف مجلس نوشته شده با لایحه انجمن ها تقدیم حضور اعلیحضرت همایونی شود حال آن لایحه نوشته شده محض اطلاع قرائت میشود (قرائت شد)

رئیس - این لایحه با لایحه انجمن ها حضور اعلیحضرت فرستاده خواهد شد شرحی هم از طرف وزارت داخله در باب موقوف شدن حبس و آتشبازی عید مولود همایونی رسیده قرائت میشود.

(قریب بمضمون ذیل قرائت شد)
در باب چراغان و جشن فرزاده های ملوکانه بر این ملاحظه گرفته است که آتشبازی سردر باب که دال بر جشن سرور در مولود همایونی است بواسطه صدمات وارده بر اهالی مرحد نخواستند آتشبازی و چراغانی شود ولی از طرف ملت هر گاه اقدام میشود و در جلوخان مجلس آتش بازی شود که معارضت با طاعت و دولت است خیلی خوب است و هر گاه اسباب آتش بازی از نورخانه دولت خواسته شود بهیچوجه مضایقه ننظر اهدا شد.

رئیس - باید که مال تشکر را از این موهبت ملوکانه بیجا آورد که محض صدمه که اهالی برحد وارد آمده آتش بازی را موقوف داشته اند چنانچه دستخط آنروز هم بهین مضمون بود دستخط تلگرافی هم بحکم صادر شده که از طرف دولت اقدامی در باب چراغانی نشود ولی ملت در پاس این تقدیم ملوکانه بطوریکه آنروز هم گفته شد باید نهایت جد و جهد را در باب چراغانی بنمایند و در جلوخان مجلس هم چراغانی خواهد شد همان در باب آتش بازی بنیدانم ولی و کلام معترم چیست بعقیده بنده همان طور که

اعلیحضرت موقوف فرموده اند در این مقام آتشبازی نشود (همه تصدیق کردند).

وکیل التجار - از این موهبت و شفقت ملوکانه که اظهار تالم از بابت حوادث سرحدی فرموده اند و دستخط تلگرافی بحکم صادر فرموده اند که اقدامی در باب چراغانی مولود اعلیحضرت نشود باید بحکمالت تشکر را بیجا آورد و از طرف مجلس بتمام انجمن های ولایتی و ایالتی تلگراف بشود که در همه جا ملت در پاس این تقدیم ملوکانه کمالی جد و جهد را در چراغانی مولود همایونی بیجا آورند.

آقای شیخ حسین - عقیده بنده هم این بود که آقای وکیل التجار گفتند.

رئیس - تلگرافی است که از کرمان بوزیر داخله رسیده و بمجلس فرستاده اند و قبل از اینکه مجلس بیاید جوابی بوزیر داخله نوشته شده محض اطلاع آقایان و کلا قرائت میشود (تلگراف مزبور قریب بمضمون ذیل قرائت شد بنوسط ناصر لشکر حضور جناب رئیس الوزراء حدود کرمان هموما و سیرجان خصوصا بطوری منشوش شده که وصف آن به تلگراف مشکل است و حالت سیرجان بطوریکه است که مبلغ هجده هزار تومان مالیات آن بجهت تعویق افتاده و از آن طرف از تعدیات اشرار فارس شراب و اموراتش بی اندازه اختلال پیدا کرده و میرزا دادود خان که یکی از ملاک سیرجان است بتحرک کردن بعضی اشرار قتل و غارت زیاد کرده و اهالی از ظلم های او شکایت و تظلم زیاد کرده اند اسباب قتل اسفند یار خان را فراهم کرده در باب مالیات آنچه باو نوشتیم تمام را بطرفه گذرانید و مخصوصاً باو نوشتیم که سید یحیی و نوام التجار را که حبس کردی بشهر بفرست اگر حرفی داری معلوم شود یریب خبر آوردند و غلام حسین خان یاور را یورت داد که داود خان دو نفر سید را از حبس بیرون کرد ولی باسم بابی گری آدم فرستاد نوام التجار رسید یحیی را که طرف بی میلی آوردند گرفته و سید یحیی را منتول ساخت و در باز خود سری میزند چون اجازه نداشتیم با اینکه استمداد هم از سر باز و غیره حاضر است و همه روزه در مبدان مشق میکنند اقدامی نشده این است که بهر طور اجازه داده شود استمداد با خود یا با آدم کافی بفرستیم که رفع این شرارت را بنمایند و اگر جلوگیری نشود حال آن حدود خیلی بیشتر مختل و پریشان خواهد شد این است که منتظر اجازه هستم بهر نوع که دستور العمل داده شد جاو گیری شود.

رئیس - این هم شرحی است که از طرف وزارت داخله نوشته شده (قرائت شد اشعار داشت باینکه هر طومر مجلس رأی دهد فوراً اقدام میشود.)

حاج سید نصر الله - این يك مقامی است است خیلی باریک اگر اقتدار کمالی بحکم داده شود شاید آن را در مورد دیگر استعمال نمایند اگر داده نشود شاید متمدین بنای فتنه و فساد بگذارند با اعتقاد بنده يك تلگرافی وزیر داخله که متداول باشد بتمام حکام بنمایند که استعمال تولی حریه دومورد متمدین فقط باشد مادامی که باقیاد در نی آید و اگر بنظارت انجمن یا هیئت منصفه نباشد تولید اشکالات خواهد کرد.

حاج سید عبدالحسین شهشانی - اعتقاد بنده هم همان است که آقای حاج سید نصر الله

شبهه روز در فکرواحث ملت باشد نه اینکه در هر مسئله از مجلس تکلیف بخواهد .

رئیس - باید وزیر داخله بمجلس دعوت شوند و توضیح بدهند که چرا تاکنون در اجرای قانون اقدام نشده .

آقا شیخ حسین - در قانون حکام نوشته شده که حکام هر جا ببیند محتاج بقوه جبریه است باید آنجا را حکومت نظامی کند حالا مختصر آفرش میکنم باید وزیر داخله را بمجلس خواست و از او پرسید که اگر میتوانی بولات حاکم صبیح مملکت بفرستی که بطوریکه در قانون نوشته عمل کنند که اقدام کن والا اگر نمیتوانی از وزارت استعفا بده

رئیس - حالا میخواهد وزیر داخله برای روز پنجشنبه دعوت شود و در این خصوصها توضیحات بدهند هر گاه نمیتواند این قوانین را مجری دارند و الا تکلیف مبین نمایند .

وکیل الرعایا - آنچه بنده میخواستم عرض کنم بهتر از آن گفته شد .

آقا شیخ یوسف - خلاصه عرض بنده اینست که برای سایر وزارتخانهها قانونی نوشته ایم اما برای وزارت داخله و حکام چندین ماه زحمت کشیده تمام مواد را نوشته ایم اما افسوس میخواهم که بواسطه کثرت اتفاقات فوق العاده نتوانسته اند قانون را بخواهند و اگر میخواهند دیگر محتاج نبوده مطالب جزئی را بیارلمان فرستاده و تکلیف بخواهند اما در باب فارس بنده نالههای خود را پیش از پیش بدر سابق کردهام حالا دیگر عرض نمیکم .

آقا سید حسین - همان طور که گفته شد مجلس زحمت کشیده و بوظیفه خود عمل کرده و بطور کامل قانون نوشته وزیر داخله حق ندارد که در این جزئیات تکلیف بخواهند و بوظیفه مجلس نیست که همه روزه در این جزئیات مذاکره کنند باید قانون را مجری بدارند ما بوظیفه خود عمل کرده و قانون نوشته ایم حق نظارت هم داریم .

آقا سید جعفر - در این مقام دو چیز میخواهم عرض کنم یکی اینکه عقلا فکر کردند که انبیا برای چه فرستاده میشوند دیدند برای این است که از جانب خدا قوانین بیآورند تا اینکه حدود هر کس معلوم باشد و ما باید هر کس که مخالف قانون حرکت میکند عرض بقانون بداریم و مجازات داده شود و یکی مسئله فارس است که این اتفاقی که واقع شد از زمان بنی امیه که سید زید ابن علی (ع) را سوزانیدند دیگر تاکنون هیچ مسئله واقع نشده بود که در فارس واقع شده باید مرتکبین بمجازات برسند و ما فقط باید اجرای قانون را بخواهیم .

آقا میرزا ابوالحسن خان - بنده برضد قانون چیزی نگفتم بحسب سؤالی که جناب رئیس کردند جواب دادم و آنهم مطابق قانون بود که عقیده شخص خودم را گفتم که باید بتوسط وزیر داخله بحکام اقتدار داده شود و مقصود همان اقتداری است که بموجب قانون داده شود و آنچه که آقای تقی زاده گفتند تماما صحیح است من میگویم که امروز باید حکومت نظامی باشد در بولات مثل اردوی و خوی وغیره که این انقلابات پیدا شده غیر از حکومت نظامی فایده ندارد اینکه می گویند قانون وزارت داخله و حکام نوشته شده هنوز وزارت داخله شما و معاون ایشان و حکام قانون نینداند ظل السلطان قانون میداند که بشیر از فرستادن در دستمزد قانون

میداند کدام یک از حکام شان قانون میداند پس در این صورت باید هر روز حکومت نظامی باشد تا در بولات امنیت حاصل شود .

آقای حاج امام جمعه - بنده لازم میدانم که اقتضای دیانت خودم این یک کلمه را بگویم مملکت امنیت لازم دارد و اگر امنیت نباشد این مملکت رفته است و قانونی که شما امروز اجرای آفرمی خواهید در صورتی که اگر بخواهید این قانون را اجرا کنند ناشی ماه دیگر اسباب و مقدمات آن طول دارد تا فراهم شود و بدون اسباب با داشتن این قانون آیا ممکن است مملکت را امنیت داد باید فکر امنیت کرد این تکلیف می بود که گفتیم حالا شهادت بدهد بولات خودتان .

آقا شیخ حسین - با عرض میکنم در صورت داشتن وزیر مشول هر حرفه بی ماخذ و زیاد است باید وزیر داخله را خواست که بیایند و توضیح بدهند که اگر می توانند قانون را اجرا کنند قیما والا استعفا بدهند .

آقا میرزا سید حسن - قانونی که نوشته شد اگر اجرا نشود چه فایده دارد وزیر داخله بایاید قانون را اجرای کنند بایاید استعفا بدهند .

آقا سید حسن تقی زاده - اصل موضوع مذاکره ما معلوم نیست که در چه خصوص است و برای چه این نطقها کرده میشود نطقهای صحیح و خوب میشود راست است تمام مملکت افتخاش است و راست است که امنیت لازم دارد و راست است که اگر امنیت نباشد خطرات بزرگ دارد اما آنکه میگوید امروز بقانون نشود جلو گیری این هرج و مرج رانمود باید راهش را بگوید که چه راه میشود یک جمعی اینجا میگویند که باید از روی قانون عمل شود این معین نیست اما آنها یکی می گویند بقانون نمیشود باید راه علاج را بطوری تعیین کرد که تمام جزئیات اطراف آن معین باشد بگوید برای گرفته با کثرت آراء عمل شود والا بطور مجمل گفتن نمی شود و این تلگراف را وزیر داخله برای چه بمجلس فرستاد جواب این گونه تلگرافات که رجوع بمجلس میشود همان دو کلمه است که مطابق قانون باید رفتار شود حال این تلگراف را اگر هیئت رئیسه دیده و دانسته آوردند بمجلس و چند ساعت وقت مجلس را تلف کردند باید بایشان گفت که دیگر بد ها مثل سابق از این قبیل تلگرافات و مکاتیب را بمجلس نیآورند و اوقات و کلا راضع نمایانند و اگر وزیر داخله بی جهت آن را بمجلس فرستاد و باین وسیله می خواهد بگوید که من نام کارها را با اجازه و اذن مجلس می کنم و خود را از مسئولیت خارج کند و همان ترتیبات بوسیده قدیم را می خواهد معمول بدارد باید همچو وزیری که هیچ قانون خود را ملاحظه نکرده و نمیداند که چیست استعفا بدهد و دیگری که عمل بقانون نمی نماید سرکار بیاید آخر تا کی آن رسومات و عادات قدیمه و نظایات بوسیده باید معمول باشد وزیری که تکلیف خود را نداند و در هر مسئله جزئی رجوع بمجلس کند و بدروقی خود را اعلام مجلس بگوید این وزیری نمی تواند وزارت کند حالا سه ساعت است که اینجا مذاکره میشود و آخر نتیجه نداد پس باید معلوم شود آنها یکی میگویند امروز نشود بقانون مملکت نظم بگیرد بگویند که چه طریقی میشود آنرا معین کنند .

حاج سید نصر الله - البته معلوم است قانونی که از این مجلس بیرون می آید باید اجرای شود در

این مسئله شبهه نیست ولی این قانون دستور العمل حکام آیا امروز ممکن است که تمام مواد آن اجرای شود و مواد آنها هم با هم دیگر متفق و مرتبطند امروز اگر کسی پیدا بشود که بگوید من تمام آن را اجرای میکنم این مسئله را فوق سحر میدانم و باید دستش را بوسید و بار وزارت داد که اجرای نماید شما بکنید چه شخصی پیدا کنید البته همه خواهند او را تصدیق کرد و با کمال منت میخواهند که او تمام قوانین را اجرای نماید ولی می بینیم که امروز لوازم و مقدمات اجرای آن فراهم نیست پس آن موادی که باید اجرای خود آنها را معین کرده که اجرای نمایند و اگر هم باید تمام آن اجرای شود بهتر است که همه اسباب اجرای آنرا فراهم کنیم والا گمان میکنم که از این مذاکرات نتیجه حاصل نشود اگر لازم میدانید وزیر داخله خواست شود و از او توضیح بخواهید که چرا اجرا نمیکند هر گاه نمیتواند و کسی هست که بی مسامحه اجرای میکند آنرا را پیش بگیرند و هر گاه اسباب لوازمات اجرای لازم دارد آنرا فراهم نمایند و این مسلم است که تمام مواد قانون با این ترتیب امروزه غیر ممکن الاجراست .

وکیل التجار - اظهارات وزیر داخله در این جزئیات بمجلس بی جهت و خارج از قانون است معلوم است که مسدود باید گرفت مجازات داد قائل را باید کشت اینها را نباید از مجلس خواست و حکام هم حق این سؤالات جزئی را ندارند باید مطابق قانون هر قدرتی ندارند در این موارد اعمال نمایند و هر گاه مشکلاتی رخ داد آنوقت از مجلس باید تکلیف خواست اما در صورتیکه تکل و تسامح از وظایف خودشان بنمایند و از مجلس در جزئیات تکلیف بخواهند پس مجلس هیچوقت نمیتواند که بوظیفه خود رفتار کند .

احسن الدوله - فقط برای وزراء لفظ مسئولیتی قرار گذاشته ولی تاکنون عمل بآن نشده و هر گاه خارج از خدمت مسئولیت شوند مجازاتی مقرر نشده و تا حال اجرا نگشته پس لازم است آن وزیری که خود را مسئول قرار میدهد و بلوازم مسئولیت رفتار نمی کند مجازات داده شود تا اینکه دیگر آن عمل مسئولیت نمایند .

آقای حاج امام جمعه - در اینکه مقصود از این همه زحمت و این همه خون ریزی و قتل و غارت که در این مملکت شد بجهت این بود که قانونی وضع شود تا تمام افراد ملت در آن مساوی باشند و در تمام نقاط مملکت مجری شود این معلوم و مسلم است و تمام ما ها که از خانه و زندگانی و از همه چیز خود گذشته رنج و زحمت فریب را بر خود هموار می کنیم برای همین مطلب است جای هیچ شك و شبهه نیست و از این که ما مردمان سه سال قبل بستیم و ترتیبات سه سال قبل امروز نباید باشد و نمیشود هم که باشد در این هم حرفی نیست اما شما را قسم میدهم که از روی انصاف و حق گوئی امروز ما مردمان صدسال بعد هم هستیم که لوازمات و قواعد آنوقت را حالا مجری داریم این قانون وزارت داخله که حالا اجرای آنرا میخواهید در همین جا مطرح مذاکره شد که آیا تاکی بوقع اجرا گذاشته شود بعضی تا شش ماه و بعضی تا سه ماه میگفتند و هر کس اظهار عقیده کرده بود آخر هم نتیجه حاصل نشد کسی منکر نیست که باید قانون اجرا شود ولی باید بدانیم که امروز همین نطقهای که خوش آمد مردم باشد و بگوئیم

که باید بر طبق قانون عمل شود امنیت حاصل میشود
از شما انصاف میخواهم که از حق نگذردید و معض
خوش آمد حرف نزنید.

آقا شیخ محمدعلی - تأمین این مملکت
یکی از دو قسم است یا اجرای قانون چنانچه
جمعی را عذر در آن است باین که بطور دیگر
اصلاح شود چه گفته شد کمینشود امروز بر طبق
قانون رفتار شود ولی آن طور معلوم نشده که راهش
چست و بجه ترتیب باید اصلاح شود ولی بنده
میکویم که اصلاح این مملکت منحصر است به
اجرای قانون و اگر لوازم و مقدمات می خواهد
و پول لازم دارد آن اشخاصی که سالها مالملت
را خورده و جمع آوری کردند امروز بر طبق امانه
همراهی نمایند تا این که تهیه استعداد نموده و
اشخاص کافی گردان را سرکار آورده تا بقوه علم
و قشون تأمین و اصلاح نمایند.

رئیس - آنچه نطق در این باب شده نتیجه
گرفته نند و مطالب خارج در بین میانه پس باید
وزیر داخله را خواست و حضوراً با او مذاکر
کرد که قرار کلی داده شود و این نظامنامه داخلی
مجلس است که چاپ فطش شده بوکلا داده شد
ملاحظه نمایند هر گاه بغوایم در روز های رسمی
مجلس بغوایم از سایر کار های لازمه و قوانین
دیگر مثل قانون عدلیه و فیره باز میبایم خوب
است که در روزهای یکشنبه که مجلس خصوصی است
خوانده شود و یکی دو هفته هم در روزهای چهارشنبه
فوق العاده مجلس کرده زود تر تمام شود که بوقوع
اجری گذارند شود تا انتظام داخلی بعور کامل صورت
بوقوع پیدا کند.

آقا سید محمد جعفر - در باب قانون عدلیه
چند روز است که در کمیسیون مشغول هستیم و این
قریب هزار ماده است و ما محتاجیم بوجود آقایان
و علماء که کمک نمایند و بدون آنها نمی شود لازم است
که شرکت داشته باشند تا زودتر تکمیل شود.

رئیس - چون قرار بر این است که از طرف
کمیسیونها هر گاه اظهاری بمجلس باید بشود آنرا
در کمیسیون مذاکره نموده و روی کافه بیاروند
آن وقت به مجاری بدهند تا مطرح نموده رای
گرفته شود همین مطالب را که میفرمایند در کمیسیون
مذاکره کنید و روی کافه بیاروند بمجلس
رابطورت بدهید تا مطرح شود حالا در روز پنج
شنبه وزیر داخله را خواسته که بیاید و آنچه لازمه
مذاکره است بشود کلیه یک قرار برای حکام
گذارند شود که دیگر این گونه تلگرافات را ارجاع
بمجلس نکنند و دیگر رابطورتی است از کمیسیون
مالیه که در خصوص چند فقره از بودجه که رسیدگی
میشود داده اند که آیا جرح و تعدیل بشود یا نه باید
در مجلس خوانده شود در رای گرفته شود این هم در روز
پنجشنبه مطرح میشود.

(میخاسیم ساعت از شب گذشته تم شد)
مذاکرات روز پنج شنبه سیزدهم
شهر ربيع الثانی
خلاصه مذاکرات روز سه شنبه ۱۱ آقا میرزا
مرتضی قلیخان قرائت کردند
(اسامی غائبین روز سه شنبه از قرار شرح ذیل
قرائت گردید.
(آقا میرزا محسن) (حاجی محمد اسمعیل آقا)
(آقای مرتضوی)
مناظره رئیس - این رابطورتی است که از کمیسیون

مالیه داده شده است باید قرائت شود و قبل از شروع
بقرائت رابطورت اعطای مینماید که فردا بمناسبت
عید میلاد اعلیحضرت مسایونی باید هنوم و کلاهی
محترم در سه ساعت قبل از شروع بجهت اظهار
تربکات خالصانه در دربار حاضر بشوند (رابطورت
کمیسیون مالیه قریب بمضمون ذیل قرائت شد)

بتاریخ ۱۱ ربیع الثانی دستور العمل سه بیجی
ثیل ولایات را وزارت مالیه برای رسیدگی فرستاده اند
اولا مشوال مینماید که در حقیق ارباب حقوق جرح
و تعدیل باید بشود یا نه و رای کمیسیون این است
که جرح و تعدیل نشود که هم ارباب حقوق آسوده
و هم کارگزاران امور آسوده بوده مثل ارسال وصول
مالیات بتأخیر نیفتد و دیگر اینکه بودجه وزارتخانه ها
تصحیح شد زودتر داده شود.

دوم از وزارت مالیه خواست شد که از تمام حکام
صورت تفاوت عمل تبولات بر گشتی سه ماهه را
بخواهند تا معلوم شود که چقدر شده است و صورت را
بکمیسیون بدهند.

وکیل التجار - بنده گمان میکنم که اگر جرح
و تعدیل شود دستور العمل هذه السنه هم مثل ارسال
طول بکشد پس جرح و تعدیل صحیح نیست و زودتر
باید دستور العمل داده شود در باب حقوق هم یک
نکته باید منظور شود و آن این است باشخصیکه
اهل خدمت هستند مادی که مشغول خدمت نیستند
و نمیکند بآنها حقوق داده نشود.

آقا میرزا محمود - در خصوص دستور العمل
باید رای گرفته شود بجهت اینکه ارسال یکساله
رای گرفته شده لذا باید مجدداً رای بگیرند.

آقا میرزا ابو الحسن خان - مطلب اول این
رابطورت صحیح است ولی مطلب دوم که بحکام
تلگراف بشود باین دلیل تلگراف از طرف وزارت مالیه
بشود نه از طرف مجلس و کمیسیون.

آقا سید حسن تقی زاده - بعضی میگویند
که باید از حقوق ارباب حقوق کسر شود و بعضی می
گویند که نباید از حقوق زده بشود و حالا میخواهند
در این باب رای بگیرند در حقیقت بودجه اسامال را
تمام می نمایند و حال آنکه از خرج دولت اطلاع ندارند
باید این کار را وزیر مالیه بکند و ارسال هم که
ما جرح و تعدیل کردیم بر خلاف تمام قوانین بود
یعنی از قبل وزیر مالیه متحمل شدیم و حالا که
میخواهید رای بگیرد شاید وزیر مالیه آمد گفت
دو کروم خرج زیاد شده است باید از حقوق
ارباب حقوق زده شود و ثابت هم کرد در این صورت
ما نمی توانیم بگوئیم نمی شود از حقوق کسر شود
در هر صورت جرح و تعدیل مالیه با وزیر مالیه
است که نوشته و پیشنهاد مجلس نماید حالا نمیشود
باینطور رای گرفت.

آقا میرزا ابو الحسن خان این دستور العمل
را باید جناب وزیر مالیه تصویب کرده بدهند اگر تصویب
کردند و کمیسیون فرستادند صحیح است والا کمیسیون
حق ندارد که پیشنهاد مجلس بنماید.

ساعدا الوزاره این دستور العمل ولایات از
وزارت مالیه پیشنهاد مجلس میشود که ملاحظه
کنند کم و کبیری شده یا نشده و معلوم است که این
مسئله از کمیسیون مالیه بنماید بیاید و این اخذ
رای هم برای این است که همانطور مثل ارسال
باشد یا نه.

آقا سید حسن تقی زاده - این دستور العمل
را باید خود وزیر مالیه پیشنهاد کند و بار سایر هم
که ما داخل این موضوع شدیم بر خلاف قانون بود
جرح و تعدیل بودجه و تعیین مخارج با وزارت مالیه
است که باید پس از تعیین مخارج بمجلس داده و
ثابت کنند این قدر مخارج لازم است صحیح است
این صورت را وزیر مالیه داده اما پیشنهاد نکرده
است بلکه یک مستوفی نوشته داده باید وزیر مالیه
پیشنهاد کند و مخارج را معین کرده مدلل بدارد
و این بودجه ها که داده اند باید نگاه کنیم که مبلغ آن
بچه مقدار میرسد اگر بدهنده ضرور الی هیچجند
کرور برسد آن وقت باید از حقوق ارباب حقوق
کسر شود پس باید تمام بودجه مملکتی را وزیر
مالیه معین کرده پیشنهاد کند و مجلس ابتدا حق ندارد
که جرح و تعدیل کند.

حاجی معین التجار - این فقره در مجلس
مذاکره شده که در هذه السنه در بودجه مملکت تغییر و
تبدیل پیدا نشود که مستمسک بدست حکام نیستند و
مثل ارسال بگویند مبلغی از مالیات در محل مانده
حالا هم عقیده بنده این است که وزیر مالیه اینجا
است بخواهند توضیحات بدهند زودتر تمام بشود

آقا میرزا محمود - اینطور که گفتند حالا
مدتی است که بودجه وزارت جنگ ترا در کمیسیون مالیه
در تحت مذاکره و نظرات آبا باینیم این راهم بعد
از مدتی زحمات گفته خواهد شد که این کار وزارت
مالیه بود که زودتر معلوم شود.

آقا سید حسن تقی زاده - چون این بودجه
وزارت جنگ ارسال است پس همان طور که در
بودجه کنوری کمیسیون و مجلس نظر کرده و جرح
و تعدیل کرد بودجه وزارت جنگ هم باید در تحت
نظر در آورد و علاوه مراد از بودجه تمام جمع و
و خرج مملکت است نه آنها بلکه بکمیسیون فرستاده
شده و بودجه کلیه مملکت را وزارت مالیه باید
معلوم کند اگر خرج زیاد باشد از هر محلی که
میدانند مثلا بگیرد از وزارت خارجه یا وزارت جنگ
یا وزارت خانهای دیگر نمیشود کسر کرد بلکه
باید از حقوق ارباب حقوق کسر شود آنوقت باید
کسر شود و باید بودجه را خود جناب وزیر مالیه
تمام کرده بمجلس پیشنهاد نماید.

ساعدا الوزاره این که آقای تقی زاده
فرمودند صحیح است و باید همان طور باشد ولی
بنده که داخل کمیسیون مالیه شدم دیدم که اعضاء
کمیسیون بقدری که میتوانستند مشغول کار بوده اند
حالا باید تکلیف معلوم شود این کتابچه ها یک
از وزارت مالیه داده اند بودجه نیست آن
جمع و خرج کل است که هنوز معلوم نیست حالا
باید تکلیف کمیسیون مالیه معین شود که بچه کار باید
مشغول شود باین کتابچه که داده اند رسیدگی نمایند یا نه

وکیل التجار - کتابچه ولایات ربطی
بکمیسیون مالیه ندارد و آن جزه بودجه نیست آن
را باید از جناب وزیر مالیه پرسید که اسامال خرج
دیگری پیدا شده یا همان است که در سه ماهه
بوده اگر پیدا شده آنرا بگویند بودجه کل را
بدهند نه کتابچه های ولایات را که جزه است.

آقا سید محمد جعفر - اعتقاد بنده همین
است که آقای تقی زاده گفتند که باید جناب وزیر مالیه
که در امور مالیه بصبر هستند جرح و تعدیل مالیه